

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: posudek vedoucího práce

Autorka práce: Kristýna Obermajerová

Název práce: Specifické problémy sociologického výzkumu týrání zvířat a návrh jejich řešení

Autor posudku: PhDr. Martin Cejp, CSc.

Navržené hodnocení: **v ý b o r n ě**

Vzhledem k tomu, že jsem se po, více než dvaceti letech působení v sociologickém výzkumu, začal zabývat výzkumem v oblasti kriminologie, zajímá mě, jak se s takovýmto přechodem vyrovnají studující sociologického oboru, kteří se pokusí o něco podobného. Kriminologický výzkum má řadu specifík: prostředí zločinu je zakonspirované a zjišťování přímých poznatků je téměř vyloučeno. Nedostupné jsou vyšetřovací spisy, soudní spisy jsou dostupné až po definitivním uzavření případu, údaje o obětech trestných činů jsou chráněny zákonem. Značným problémem je, že statistika vypovídá pouze o evidovaných případech a nezachycuje celkovou kriminalitu. Kriminologové proto léta usilují o to, aby se alespoň nepřímo dostali k latentní části kriminality, která není evidována. Celosvětově se využívají viktimologické výzkumy, ve kterých dotazovaní vypovídají, zda byli konkrétními trestnými činy poškozeni, stále více se využívají tzv. self-reportové studie, ve kterých dotázaní podrobněji popisují svůj kontakt s konkrétní trestnou činností a svůj postoj k této události.

Kristýna Obermajerová se zaměřila především na problém metody sběru dat. Vycházela výhradně z výzkumů realizovaných v zahraničí, protože se v českém prostředí tato problematika zatím samostatně nezkoumala. Na základě analýzy a zhodnocení výzkumů v oblasti týrání zvířat se chtěla pokusit o navržení a validizaci výzkumného nástroje, který by byl orientován na české jazykové a kulturní prostředí. (Součástí diplomové práce byla i kapitola, ve které se zabývala otázkou postavení zvířat v lidské společnosti. Ta byla nezbytná pro zarámování celé problematiky, pro řešení problému však byla nejdůležitější metodologická část.)

Právě ta skutečnost, že šlo o typ výzkumu, který není příliš frekventovaný a v českém prostředí se zatím neaplikoval, byla zajímavou výzvou pro studentku, která byla na základě studia vybavena znalostmi o tom, jak by měly v ideálním případě podobné výzkumy probíhat. Při důkladné a kritické analýze zahraničních výzkumů narazila K. Obermajerová na některé problémy. První problém spočíval v tom, že téměř každý výzkum definoval týrání zvířat jinak. Budeme-li vycházet z trestního zákona, pak v některých zemích je týrání zvířat trestným činem, v některých není. (Ostatně v ČSSR před rokem 1990 nebylo). Určitý stupeň týrání zvířat je sociálně patologickým jevem ale není na hranici zákona. Do výzkumů je někdy zahrnováno i týrání, které proběhlo u dotázaného před mnoha lety. Další problém byl

výběr souboru zkoumaných osob. V jednom případě se vyskytl výběr celé populace, v jednom pokus o oslovení všech osob určitého souboru, ale s nízkou návratností. Většinou šlo o výběrové soubory zcela nahodilé. Třetím problémem bylo, že tematika týrání zvířat podléhá sociální desirabilitě. V některých případech šlo možná o určité zanedbání (ne všechny výzkumy tohoto typu realizují sociologové), ale někdy je v této oblasti obtížné definovat základní soubor a z něj uskutečnit výběr, když možnost odmítnutí je poměrně velká. K tak specifickému tématu pak není vůbec nutné realizovat výzkum celé populace, pokud by nešlo o výzkum postojů k této problematice.

Autorka, nejenže se postupně setkávala s řadou metodologických nedostatků, ale byla také vystavena situaci, kdy musela konfrontovat ideální představy nastudované ve škole s tím, co je a co není v kriminologickém výzkumu možné. Je například obtížné provést reprezentativní výběr, vězeňské populace, když prakticky každý dotázaný může odmítnout rozhovor. Kvůli nesrovnalosti definičního vymezení, způsobu výběrů dotázaných a tudíž i výsledků musela autorka ustoupit od původně plánované a důkladně připravené metaanalýzy, která měla být hlavní metodou. Podkladový materiál k této analýze byl značně nehomogenní. Pojednání je proto uvedeno pouze orientačně a ve zkrácené podobě. Nejde rozhodně o zbytečně vynaložené úsilí, protože při hledání způsobu, jak aplikovat metodu v českých podmínkách je i nalézání a vyhodnocení „slepých uliček“ užitečné.

Přínosem diplomové práce je to, že autorka tyto problémy odhalila, a že se, přestože určitě původně počítala s kvalitnějším podkladovým materiálem, pokusila o návrh jejich řešení. S vědomím toho, že je obtížné dojít vždy ke shodě, doporučila, aby v každém konkrétním výzkumu bylo pojetí týrání vždy přesně definováno. Ohledně výběru dotázaných navrhla uplatnění kontrolních skupin. (Případný výzkum celé populace bych doporučoval jen u zjišťování postojů k této problematice, ne u přímé účasti.) Pro sběr dat konstruovala a prostřednictvím kognitivních rozhovorů validizovala škálu zaměřující se na problematiku týrání zvířat určenou pro použití v českém jazykovém a kulturním prostředí. U každé konkrétní otázky podrobně analyzovala srozumitelnost, jednoznačnost, vyčerpávající možnosti odpovědí, i významové problémy v chápání jednotlivých pojmů, porozumění výrazům, vnímání podobností a odlišností mezi použitými termíny. V průběhu ověřování byly akceptovány všechny možné okolnosti a výzkumný nástroj byl ve spolupráci s dotázanými dotvářen. To může na první pohled vypadat jako subjektivní ovlivňování, které by mohlo zkruslit objektivitu, v zájmu ověřování nástroje však byl takový postup nezbytný.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Jak mohou různá pojetí týrání zvířat zkruslovat výsledky?

Jak lze řešit problémy se stanovením souboru respondentů při výzkumech týrání zvířat?

Na čem byla založena metaanalýza a proč nebylo možné ji aplikovat?

Jak byly navrženy specifické škály pro české prostředí a jakým způsobem jste k nim dospěla?

Celkové hodnocení práce:

Způsob, jakým autorka řešila téma, mě velice zaujal. Pro kriminologii je přehodnocení dosavadních výzkumů a hledání vhodného výzkumného nástroje užitečné. Zvláště u takovýchto témat, jako jsou kromě týrání zvířat i například šikana, domácí násilí, stalking a podobně. V průběhu řešení práce probíhala průběžná diskuse, K. Obrmajerová řešila problémy se znalostí metod a tvůrčím způsobem. Bylo mi potěšením, že jsem se mohl alespoň částečně na tomto podílet.

Datum: 30.5.2017

Podpis:

